

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

Кафедра державного будівництва

ПРОГРАМА
навчальної дисципліни
«Муніципальне право»

Рівень вищої освіти – другий (магістерський) рівень

Ступінь вищої освіти – магістр

Галузь знань – 08 «Право»

Спеціальність – 081 «Право»

Статус навчальної дисципліни – обов'язкова

Затверджено на засіданні
Вченої ради
протокол № від р.

Ректор

_____ **Анатолій Гетьман**

Харків – 2021

Програма навчальної дисципліни «Муніципальне право» для здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня вищої освіти галузі знань 08 «Право», спеціальності 081 «Право». Харків: Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, 2021. 45 с.

Розробники:

Серьогіна Світлана Григорівна, завідувача кафедрою, д.ю.н., професор;
Бодрова Ірина Іванівна, доц., к.ю.н., доцент; Болдирев Сергій В'ячеславович,
доц., к.ю.н., доцент; Величко Валерій Олександрович, доц., к.ю.н., доцент;
Лялюк Олексій Юрійович, доц., к.ю.н., доцент; Муртіщева Аліна
Олександрівна, к.ю.н., асистент; Омелько Іван Іванович, к.ю.н., асистент;
Петришина Марина Олександрівна, доц., к.ю.н., доцент; Соляннік Костянтин
Євгенович, доц., к.ю.н., доцент; Стешенко Тетяна Віталіївна, доц., к.ю.н.,
доцент; Фролов Олександр Олександрович, доц., к.ю.н., доцент; Чиркін
Антон Сергійович, доц., к.ю.н., асистент; Шутова Ольга Сергіївна, к.ю.н.,
асистент.

Затверджено на засіданні кафедри державного будівництва
(протокол № 2 від 07.09.2021 р.)

Завідувач кафедри – Серьогіна Світлана Григорівна, доктор
юридичних наук, професор

Зміст

1. Вступ.....	4
2. Опис навчальної дисципліни (навчальні одиниці)	8
3. Зміст програми навчальної дисципліни.....	9
4. Ресурсне забезпечення навчальної дисципліни	13
4.1. Форми організації освітнього процесу та види навчальних занять:.....	13
4.2. Самостійна робота здобувачів вищої освіти	13
4.3. Освітні технології та методи навчання	14
4.4. Форми педагогічного контролю та система оцінювання якості сформованих компетентностей за результатами засвоєння навчальної дисципліни	15
4.5. Навчально-методичне та інформаційне забезпечення навчальної дисципліни	18
Додаток 1.....	30
Карта предметних компетентностей з навчальної дисципліни.....	30
Додаток 2.....	37
Карта результатів навчання здобувача вищої освіти, сформульованих у термінах компетентностей	37
Додаток 3.....	44
Матриця зв'язків між модулями навчальної дисципліни, результатами навчання та предметними компетентностями у програмі навчальної дисципліни	44

1. Вступ

1.1. Мета та завдання навчальної дисципліни.

Мета навчальної дисципліни «Муніципальне право» – формування предметних компетентностей у сфері муніципального права, системно-структурної організації місцевого самоврядування, правового статусу суб'єктів муніципально-правових відносин, механізму реалізації повноважень органів та посадових осіб місцевого самоврядування.

Завдання:

- надання теоретичних і прикладних знань про вітчизняний та зарубіжний досвід організації місцевого самоврядування,
- розуміння особливостей муніципальної системи,
- знання основних нормативно-правових актів у галузі муніципального права,
- розуміння особливостей реалізації прав і свобод людини в місцевому самоврядуванні,
- розуміння особливостей нормотворчого процесу в органах місцевого самоврядування,
- знання специфіки правового регулювання муніципальної служби,
- розуміння особливостей муніципально-правової відповідальності,
- вміння аналізувати практику функціонування та порядок реалізації повноважень органів та посадових осіб місцевого самоврядування.

1.2. *Статус навчальної дисципліни у структурі освітньо-професійної програми:* обов'язкова.

1.3. *Пререквізити:* «Теорія права», «Історія держави і права України», «Державне (конституційне) право зарубіжних країн», «Адміністративне право», «Конституційне право України», «Державне будівництво та місцеве самоврядування», «Фінансове право», «Цивільне право».

1.6. *Перелік предметних компетентностей здобувача вищої освіти:*

ПК1 Знання та розуміння поняття муніципального права та місцевого самоврядування, методології дослідження муніципально-правових процесів.

ПК2 Уміння орієнтуватися у правовому регулюванні та основних тенденціях розвитку місцевого самоврядування.

ПК3 Здатність визначати та характеризувати види муніципальних систем.

ПК4 Здатність характеризувати міжнародно-правове регулювання місцевого самоврядування та аналізувати проблемні аспекти імплементації міжнародних стандартів у даній сфері.

ПК5 Здатність характеризувати природу муніципально-правових відносин, специфіку їх суб'єктів, об'єктів.

ПК6 Здатність визначати муніципально-правовий статус особи, порядок його реалізації.

ПК7 Уміння застосовувати колективні та індивідуальні форми участі членів територіальної громади у вирішенні питань місцевого значення.

ПК8 Уміння орієнтуватися у системно-структурній організації місцевого самоврядування в Україні.

ПК9 Здатність до аналізу особливостей, переваг та недоліків організаційно-правових моделей муніципального управління.

ПК10 Здатність самостійно орієнтуватися в системі локальних правових актів та порядку локальної нормотворчості.

ПК11 Уміння здійснювати підготовку та правову експертизу проектів рішень місцевої ради та її виконавчого комітету, розпоряджень місцевих голів.

ПК12 Уміння набувати та реалізовувати статус муніципального службовця.

ПК13 Здатність визначати особливості відповідальності органів та посадових осіб місцевого самоврядування перед населенням, державою, фізичними та юридичними особами.

ПК14 Уміння застосовувати механізм муніципально-правової відповідальності органів та посадових осіб місцевого самоврядування.

ПК15 Навички аналізу функціонально-компетенційної специфіки діяльності органів місцевого самоврядування.

ПК16 Навички аналізу і коментування нормативно-правових актів, які регулюють питання здійснення органами місцевого самоврядування власних, виключних і делегованих повноважень.

ПК17 Здатність визначати функціонально-компетенційну роль органів та посадових осіб місцевого самоврядування у формуванні та управлінні комунальною власністю.

ПК18 Здатність характеризувати місцевий бюджетний процес, правові основи участі органів місцевого самоврядування в кредитно-фінансових відносинах.

ПК19 Уміння орієнтуватися в правовому забезпеченні та організації фінансового контролю у сфері місцевого самоврядування.

ПК20 Здатність визначати функціонально-компетенційну роль органів та посадових осіб місцевого самоврядування у забезпеченні законності, правопорядку, охороні прав, свобод і законних інтересів громадян.

ПК21 Здатність прогнозувати напрямки розвитку самоврядних інституцій в Україні.

ПК22 Навички презентації результатів самостійних досліджень проблемних аспектів розвитку муніципального права та місцевого самоврядування.

ПК23 Уміння використовувати та поглиблювати отримані знання щодо організації муніципальної влади та користуватися організаційно-управлінським інструментарієм, застосовуючи отримані знання в процесі практичної діяльності.

1.7. Перелік результатів навчання здобувача вищої освіти

РН НД 1.1. Знати поняття, предмет, метод правового регулювання муніципального права, а також теоретичні та методологічні основи місцевого самоврядування.

РН НД 1.2. Демонструвати знання муніципальних систем та розуміння особливостей функціонування органів місцевого самоврядування в зарубіжних країнах.

РН НД 1.3. Аналізувати міжнародно-правові стандарти у сфері місцевого самоврядування та проблеми їх імплементації в Україні.

РН НД 1.4. Знати основні напрями реформи децентралізації влади, удосконалення місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні.

РН НД 1.5. Знати основні нормативно-правові акти у галузі муніципального права.

РН НД 2.1. Знати особливості реалізації прав і свобод людини у місцевому самоврядуванні.

РН НД 2.2. Демонструвати знання та розуміння прикладних аспектів партисипативної демократії на місцевому рівні.

РН НД 2.3. Знати специфіку правового статусу та порядку функціонування представницьких та виконавчих органів місцевого самоврядування в Україні.

РН НД 2.4. Визначати критерії побудови оптимальної структури та ефективності діяльності органів місцевого самоврядування.

РН НД 2.5. Демонструвати знання та навички локальної нормо-проектувальної діяльності та правової експертизи проектів актів.

РН НД 2.6. Знати напрями правової політики у сфері муніципальної служби.

РН НД 2.7. Демонструвати розуміння специфіки й знання механізму муніципально-правової відповідальності органів та посадових осіб місцевого самоврядування.

РН НД 2.8. Знати організаційно-правові основи державного контролю та нагляду за додержанням законності в діяльності органів та посадових осіб місцевого самоврядування.

РН НД 2.9. Знати особливості правового статусу асоціацій органів місцевого самоврядування.

РН НД 3.1. Знати види та особливості реалізації повноважень органів і посадових осіб місцевого самоврядування при вирішенні питань місцевого значення.

РН НД 3.2. Розуміти механізм управління об'єктами комунальної власності на місцевому та регіональному рівні.

РН НД 3.3. Знати засади фінансового функціонування територіальних громад та створюваних ними органів.

РН НД 3.4. Демонструвати знання та уміння судового захисту прав та інтересів місцевого самоврядування.

РН НД 3.5. Знати організаційно-правовий механізм взаємовідносин органів та посадових осіб місцевого самоврядування з органами Національної поліції, прокуратури, Служби безпеки, судовими органами, органами юстиції.

РН НД 3.6. Знати засади делегування повноважень у сфері місцевого самоврядування.

1.8. Модулі програми навчальної дисципліни.

Модуль 1. Муніципальне право і місцеве самоврядування: актуальні проблеми становлення і розвитку.

Модуль 2. Правове регулювання статусу суб'єктів муніципально-правових відносин.

Модуль 3. Повноваження органів та посадових осіб місцевого самоврядування.

2. Опис навчальної дисципліни (навчальні одиниці)

Курс	Рівень освіти, галузь знань, спеціальність	Дидактична структура та кількість годин
Кількість кредитів ЕКТС: 4 Кількість модулів: 3	Рівень освіти – другий (магістерський)	Модуль 1 Лекції: 4 Практичні заняття: 6

Загальна кількість годин: 120 Тижневих годин: 4	Галузь знань – 08 «Право» Спеціальність – 081 «Право»	Самостійна робота: 14 Модуль 2 Лекції: 10 Практичні заняття: 12 Самостійна робота: 32 Модуль 3 Лекції: 8 Практичні заняття: 8 Самостійна робота: 16 Види контролю: поточний контроль; підсумковий контроль знань (іспит)
---	--	--

3. Зміст програми навчальної дисципліни

Модуль 1. Муніципальне право і місцеве самоврядування: актуальні проблеми становлення і розвитку

Муніципальне право як наука і навчальна дисципліна. Муніципальне право та розвиток місцевого самоврядування в Україні. Муніципально-правові відносини (поняття, види, зміст). Муніципально-правові норми та муніципально-правові інститути. Навчальна дисципліна «Муніципальне право» та її значення для підготовки юристів.

Місцеве самоврядування: вітчизняний та зарубіжний досвід. Поняття та система місцевого самоврядування на прикладі організації муніципальної влади в європейських країнах. Види муніципальних систем в зарубіжних країнах. Правова природа сучасних концепцій місцевого самоврядування. Проблеми юридичного закріплення місцевого самоврядування. Особливості муніципальної системи України. Місцеве самоврядування в системі публічної влади. Основні риси місцевого самоврядування в Україні.

Міжнародно-правові стандарти місцевого самоврядування. Міжнародно-правове регулювання та основні тенденції розвитку місцевого самоврядування. Зміст та обсяг міжнародних правових стандартів місцевого самоврядування. Всесвітня декларація місцевого самоврядування. Європейська хартія місцевого самоврядування та імплементація її положень в національне законодавство. Правове регулювання та особливості

функціонування органів місцевого самоврядування в зарубіжних країнах.

Модуль 2. Правове регулювання статусу суб'єктів муніципально-правових відносин

Члени територіальної громади як суб'єкти муніципально-правових відносин. Територіальна громада – первинний суб'єкт місцевого самоврядування. Особливості формування та функціонування об'єднаних територіальних громад. Співробітництво територіальних громад, як спосіб їх взаємодії. Членство в територіальній громаді. Особливості реалізації прав і свобод людини у місцевому самоврядуванні. Механізм реалізації муніципальних прав і обов'язків особи. Правове регулювання колективних та індивідуальних форм участі членів територіальної громади у вирішенні питань місцевого значення.

Місцеві вибори як форма безпосередньої муніципальної демократії. Правове регулювання місцевих виборів в Україні. Міжнародні стандарти муніципальних виборів. Шляхи вдосконалення національного законодавства про місцеві вибори. Особливості муніципальної виборчої системи України. Основні етапи (стадії) виборчого процесу по місцевим виборам в Україні. Проблемні питання організації і проведення місцевих виборів в Україні.

Організаційно – правові моделі муніципального управління. Типологія моделей муніципального управління. Системно-структурна організація місцевого самоврядування в Україні. Критерії побудови оптимальної структури органів місцевого самоврядування. Представницькі і виконавчі органи місцевого самоврядування в Україні, особливості їх взаємовідносин з сільським, селищним, міським головою. Специфіка правового статусу та порядку функціонування районних і обласних рад. Організація управління районами в місті. Правове регулювання взаємовідносин органів державної влади з органами місцевого самоврядування. Аналіз практики функціонування органів та посадових осіб місцевого самоврядування України. Добровільні об'єднання органів місцевого самоврядування.

Нормотворчість суб'єктів місцевого самоврядування. Поняття, види, юридичні властивості актів суб'єктів місцевого самоврядування. Особливості нормотворчого процесу в органах місцевого самоврядування. Роль постійних комісій місцевих рад у нормотворчому процесі. Правова експертиза проектів актів місцевого самоврядування. Статут територіальної громади, регламент місцевої ради: порядок підготовки, прийняття. Реалізація актів суб'єктів місцевого самоврядування. Контроль у сфері нормотворчої діяльності органів місцевого самоврядування.

Правове регулювання статусу муніципальних службовців. Муніципальна служба і її правове регулювання. Право на службу в органах місцевого самоврядування в Україні. Муніципальні службовці: статус, порядок проходження служби, права та обов'язки. Обмеження, пов'язані з прийняттям на службу в органи місцевого самоврядування та проходженням служби. Порядок проведення атестації муніципальних службовців. Особливості правового статусу виборних осіб місцевого самоврядування. Відповідальність за порушення законодавства про муніципальну службу. Кадрова політика щодо муніципальної служби.

Муніципально-правова відповідальність органів та посадових осіб місцевого самоврядування. Поняття, ознаки, види муніципально-правової відповідальності органів та посадових осіб місцевого самоврядування. Відповідальність органів та посадових осіб місцевого самоврядування перед населенням, державою, фізичними та юридичними особами. Підстави муніципально-правової відповідальності та муніципально-правові санкції. Державний контроль та нагляд за додержанням законності в діяльності органів та посадових осіб місцевого самоврядування.

Модуль 3. Повноваження органів та посадових осіб місцевого самоврядування

Загальна характеристика повноважень органів та посадових осіб місцевого самоврядування. Поняття та види повноважень органів та

посадових осіб місцевого самоврядування. Розмежування повноважень органів державної влади та місцевого самоврядування. Власні, делеговані, виключні повноваження органів місцевого самоврядування та особливості їх реалізації. Основні засади делегування повноважень у сфері місцевого самоврядування. Контроль за виконанням делегованих повноважень у сфері місцевого самоврядування. Співвідношення повноважень представницьких і виконавчих органів місцевого самоврядування. Особливості реалізації повноважень посадових осіб місцевого самоврядування при вирішенні питань місцевого значення.

Повноваження органів та посадових осіб місцевого самоврядування щодо управління комунальною власністю. Загальна характеристика права комунальної власності. Об'єкти комунальної власності. Підстави та порядок формування комунальної власності. Форми реалізації територіальною громадою права комунальної власності. Управління об'єктами комунальної власності на місцевому та регіональному рівні. Комунальні підприємства, установи, організації. Взаємовідносини органів місцевого самоврядування з комунальними підприємствами, установами та організаціями.

Повноваження органів та посадових осіб місцевого самоврядування в бюджетно-фінансовій сфері. Засади фінансового функціонування територіальних громад. Місцеві фінанси: поняття, структура, порядок формування та використання. Доходи й видатки місцевих бюджетів та бюджетів місцевого самоврядування. Особливості бюджету міста Києва. Місцеві податки і збори. Участь органів місцевого самоврядування в кредитно-фінансових відносинах. Участь держави у бюджетному забезпеченні місцевого самоврядування. Фінансовий контроль у сфері місцевого самоврядування.

Повноваження органів та посадових осіб місцевого самоврядування щодо забезпечення законності, правопорядку, охорони прав, свобод і законних інтересів громадян. Засоби забезпечення законності, правопорядку органами місцевого самоврядування. Охорона прав, свобод і законних

інтересів громадян на місцевому та регіональному рівні. Судовий захист прав та інтересів місцевого самоврядування. Повноваження органів місцевого самоврядування щодо утворення та забезпечення діяльності місцевої міліції. Повноваження органів місцевого самоврядування у сфері інформаційного забезпечення. Взаємовідносини органів та посадових осіб місцевого самоврядування з органами внутрішніх справ, прокуратури, Служби безпеки, судовими органами та органами юстиції.

4. Ресурсне забезпечення навчальної дисципліни

4.1. Форми організації освітнього процесу та види навчальних занять:

- форми організації освітнього процесу: навчальні заняття, самостійна підготовка;
- та види навчальних занять: лекція, практичне заняття (колоквіуми, круглі столи, дебати, воркшопи), консультація.

4.2. Самостійна робота здобувачів вищої освіти

1. Зміст та призначення самостійної роботи студентів.

Змістом самостійної роботи є підготовка до практичних занять, яка сприяє поглибленому вивченню основних тем дисципліни «Муніципальне право». Метою самостійної роботи є формування спеціальних правничих компетентностей щодо розуміння сутності муніципального права та муніципально-правових відносин, особливостей правового регулювання місцевого самоврядування, правового статусу та порядку функціонування його суб'єктів.

2. Форми самостійної роботи студентів.

- анотування прочитаної додаткової літератури згідно з тематикою навчальної дисципліни;
- написання есе та його презентації на практичному занятті;
- підготовка постатейних матеріалів до нормативно-правових актів, регламентів, інших правових актів, що регулюють роботу органів місцевого самоврядування України та зарубіжних країн;

- складання термінологічних словників;
- збір та аналіз матеріалів практики роботи органів місцевого самоврядування;
- підготовка та подання до опублікування наукової статті за темою, що входить до предмета вивчення навчальної дисципліни;
- підготовка тез доповіді та виступу на студентській науковій конференції за темою, що входить до предмета вивчення навчальної дисципліни;
- участь у конкурсах студентських наукових праць;
- підготовка та виступ з доповіддю на засіданні гуртка, за темою, що входить до предмета вивчення навчальної дисципліни.

4.3. Освітні технології та методи навчання

- Освітні технології: проблемне навчання, що передбачає моделювання діяльності окремих суб'єктів муніципально-правових відносин, вирішення правових проблем їх функціонування; аудіо-візуальні технології, зокрема, створення презентацій з актуальних питань муніципального права та удосконалення місцевого самоврядування та їх представлення на занятті; технологія студентоцентристського навчання, яка передбачає, що в основу навчальних занять з дисципліни «Муніципальне право» будуть покладені прагнення та інтереси до проблематики місцевого самоврядування самого студента.

- Методи навчання: дискусія – колективне обговорення найважливіших проблем муніципального права; ділові ігри – розподіл за ролями (зокрема, робота органів місцевого самоврядування, підготовка і проведення місцевих референдумів, громадських слухань, форми діяльності депутатів місцевих рад, відкликання депутата місцевої ради, місцевого голови за народною ініціативою тощо) та вирішення практичних проблем на занятті.

4.4. *Форми педагогічного контролю та система оцінювання якості сформованих компетентностей за результатами засвоєння навчальної дисципліни*

Формами контролю знань студентів є поточний та підсумковий контроль. Видами поточного контролю знань здобувачів є усне опитування, письмовий контроль.

Поточний контроль знань студентів включає:

- фронтальне та індивідуальне опитування,
- розв'язання практичних завдань,
- презентація (представлення виконаного завдання),
- контрольна робота,
- розв'язання тестових завдань.

Поточний контроль має на меті перевірку рівня підготовки студента у вивченні матеріалу. У ході практичного заняття студент може отримати оцінку за п'ятибальною шкалою (0; 0,5; 1; 1,5, 2).

Контроль якості засвоєння студентами програмного матеріалу навчальної дисципліни наприкінці модулів проводиться шляхом розв'язання тестових завдань або виконання контрольної роботи. Максимальна оцінка – 6 балів (Модуль №1, Модуль №2, Модуль №3) - 2 бали x 3 = 6 балів).

Протягом семестру студенти виконують завдання для самостійної роботи. Максимальна кількість балів за самостійну роботу – 8 балів.

Формою *підсумкового контролю* знань студентів із навчальної дисципліни є *іспит*, що оцінюється за шкалою від 0 до 60 балів. Іспит складається в усній формі за білетами до іспиту. Мінімальна оцінка результатів поточного контролю та самостійної роботи, за якої студент допускається до іспиту, становить 25 балів.

Розподіл балів між формами організації освітнього процесу і видами контрольних заходів навчальної дисципліни «Муніципальне право» для здобувачів вищої освіти денної форми навчання:

Поточний контроль						Самостійна робота студентів	Підсумко вий контроль	Підсумкова оцінка знань (іспит)
Модуль № 1		Модуль № 2		Модуль № 3				
п/з	Тест/ контро льна робота	п/з	Тест/ контро льна робота	п/з	Тест/ контро льна робота			
max 6	max 2	max 12	max 2	max 8	max 2	max 8	max 60	max 100

Критерії оцінювання результатів навчання:

Вид контролю	Кількість балів	Критерії (за кожною з оцінок)
Поточний контроль на практичному / семінарському занятті	Max 2	високий рівень активності на занятті; глибоке знання матеріалу, у тому числі орієнтація в основних наукових доктринах та концепціях за темою заняття; розгорнута, повна, правильна відповідь на питання; повна, правильна і переконлива аргументація при вирішенні проблемних правових ситуацій; засвоєння основної і додаткової літератури, рекомендованої навчально - методичним посібником за темою заняття; вільна орієнтація у правових джерелах та судовій практиці за темою заняття; усунення прогалин чи неточностей у відповідях інших студентів; високий рівень засвоєння практичних навичок за певною темою
	1,5	високий рівень активності на занятті; неповне, неточне розкриття питання, розв'язання практичних завдань з окремими помилками; засвоєння основної і додаткової літератури, рекомендованої навчально - методичним посібником за темою заняття; неповне використання під час відповіді правових джерелах та судової практики; суттєве доповнення відповідей інших студентів; високий рівень засвоєння практичних навичок за певною темою
	1	середній рівень активності на занятті; значна неповнота, суттєві неточності та прогалини у відповіді на питання; вирішення проблемних правових ситуацій з суттєвими помилками; знайомство з основною літературою, рекомендованою навчально - методичним посібником; часткове використання правових джерел за темою заняття; середній рівень засвоєння практичних навичок за певною темою
	0,5	низький рівень активності на занятті; значна неповнота, суттєві неточності та прогалини у відповіді на питання; розв'язання окремих практичних завдань з теми; вирішення проблемних правових ситуацій з суттєвими помилками; суттєві прогалини у засвоєнні

		рекомендованої літератури за темою заняття; низький рівень засвоєння практичних навичок за певною темою; фрагментарне доповнення відповідей інших студентів
	Min 0	відсутність знань по жодному з питань плану занять; не розв'язання практичних завдань; неприсутність на занятті
Модульний контроль	Max 2	всебічне, систематичне і глибоке знання програмного матеріалу, бездоганно засвоєння спеціальної літератури, демонстрація студентом здатності до самостійного використання отриманих знань у практичній роботі
	1,5	виявлення студентом в достатній мірі знання основного програмного матеріалу, засвоєння навчальної літератури з предмета та виявлення студентом умінь орієнтуватися в ній; розкриття всіх питань без помилок, однак з незначною неповнотою у відповіді на питання
	1	виявлення студентом певних (мінімальних) необхідних знань матеріалу, допущення помилок, суттєвих неточностей і погрішностей у відповіді, розкриття питань неповно, припущення суттєвих неточностей у відповіді
	Min 0	повне незнання програмного матеріалу
Оцінка самостійної роботи студента	Max 8	розгорнуте, повне, правильне розкриття всіх питань самостійної роботи; повна, правильна і переконлива аргументація; повне і правильне використання доктринальних, правових джерел та судової практики
	6	відповіді на деякі питання містять окремі неточності чи неповноту; повне використання доктринальних, правових джерел та судової практики
	4	робота містить неточності, неповноту розкриття окремих питань; правові джерела та судова практика використані частково
	2	неповнота, неточності та прогалини у розкритті теми; використання недостатньої кількості доктринальних, нормативних джерел без посилання на судову практику
	Min 0	невиконання самостійної роботи
Іспит	Max 60	Всебічне, систематичне і глибоке знання матеріалу, передбаченого програмою навчальної дисципліни, у тому числі орієнтація в основних наукових доктринах та концепціях дисципліни. Засвоєння основної та додаткової літератури, рекомендованої кафедрою. Здатність до самостійного поповнення знань з дисципліни та використання отриманих знань у практичній роботі.
	55	Повне знання матеріалу, передбаченого програмою навчальної дисципліни. Засвоєння основної літератури та знайомство з додатковою літературою, рекомендованою кафедрою.

		Здатність до самостійного поповнення знань з дисципліни, розуміння їх значення для практичної роботи
	50	Достатньо повне знання матеріалу, передбаченого програмою навчальної дисципліни, за відсутності у відповіді суттєвих неточностей, Засвоєння основної літератури, рекомендованої кафедрою. Здатність до самостійного поповнення знань з дисципліни, розуміння їх значення для практичної роботи
	45	Знання основного матеріалу, передбаченого програмою навчальної дисципліни, в обсязі, достатньому для подальшого навчання і майбутньої роботи за професією. Засвоєння основної літератури, рекомендованої кафедрою.
	40	Знання основного матеріалу. передбаченого програмою навчальної дисципліни, в обсязі, достатньому для подальшого навчання і майбутньої роботи за професією Ознайомлення з основною літературою, рекомендованою кафедрою. Помилки та суттєві неточності у відповіді на іспиті за наявності знань для їх самостійного усунення або за допомогою викладача.
	35	Прогалини в знаннях з певних частин основного матеріалу, передбаченого програмою навчальної дисципліни. Наявність помилок у відповіді на іспиті.
	Min 0	Відсутність знань значної частини основного матеріалу, передбаченого програмою навчальної дисципліни. Неможливість продовжити навчання або здійснювати професійну діяльність без проходження повторного курсу з цієї дисципліни.

4.5. Навчально-методичне та інформаційне забезпечення навчальної дисципліни

Нормативно-правові акти

1. Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 № 2456-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text>
2. Виборчий кодекс України від 19.12.2019 № 396-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/396-20#Text>
3. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>

4. Всесвітня декларація місцевого самоврядування. *Місьцеве самоврядування*. 1997. №1-2. С. 95-97.
5. Європейська Хартія місцевого самоврядування від 15 жовтня 1985 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_036#Text
6. Загальна декларація прав людини від 10.12.1948 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015#Text
7. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 04.11.1950 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text
8. Конвенція Ради Європи № 108 від 1981 року «Про захист осіб у зв'язку з автоматизованою обробкою персональних даних». URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_326#Text
9. Конституція України // Відом. Верхов. Ради України. – 1996. – № 30. – № 141.
10. Про засади державної регіональної політики: Закон України від 05.02.2015 № 156-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/156-19#Text>
11. Про місьцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997 № 280/97-ВР. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80>
12. Про органи самоорганізації населення: Закон України від 11.07.2001 № 2625-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2625-14#Text>
13. Про ратифікацію Європейської хартії місцевого самоврядування: Закон України від 15.07.97 р. №452/97-ВР URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/452/97-%D0%B2%D1%80>
14. Про службу в органах місцевого самоврядування: Закон України від 07.06.2001 № 2493-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2493-14#Text>
15. Про співробітництво територіальних громад: Закон України від 17.06.2014 № 1508-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1508-18#Text>
16. Про статус депутатів місцевих рад: Закон України від 11.07.2002 № 93-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/93-15#Text>

17. Про стимулювання розвитку регіонів: Закон України від 08.09.2005 № 2850 – IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2850-15#Text>
18. Про транскордонне співробітництво: Закон України від 24.06.2004 № 1861-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1861-15#Text>
19. Case “Guseva v. Bulgaria” (2015). URL: <http://hudoc.echr.coe.int>
20. Case “Rysovskyy v. Ukraine” (2012). URL: <http://hudoc.echr.coe.int>
21. Case “Renaud v. France” (2010). URL: <http://hudoc.echr.coe.int>
22. Case “Wyrych v. Poland” (2005). URL: <http://hudoc.echr.coe.int>

Література

Основна література

1. Ukrainian Legal Doctrine: in 5 vols / Ed. by V.Ia. Tatsyi, eng. edition ed. and transl. by W.E. Butler. Vol. 2. Ukrainian Public Law Doctrine / ed. by Yu. P. Vytiak. 864 p.
2. Батанов О. В. Муніципальна влада в Україні: проблеми теорії та практики / О.В. Батанов. – К.: Юрид. думка, 2010. – 656 с.
3. Бодрова І. І. Проблеми імплементації європейських стандартів у сфері компетенції місцевого самоврядування в Україні / І. І. Бодрова // Державне будівництво та місцеве самоврядування : зб. наук. пр. / Нац. акад. прав. наук України, НДІ держ. буд-ва та місц. самоврядування . - Харків : Право, 2019. - Вип. 38. - С. 26-48.
4. Бодрова І. І. Проблеми правового регулювання державного нагляду за додержанням органами місцевого самоврядування Конституції та законів в Україні // Державне будівництво та місцеве самоврядування : зб. наук. пр. / Нац. акад. прав. наук України, НДІ держ. буд-ва та місц. самоврядування . - Харків : Право, 2019. Вип. 37. - С. 37-55.
5. Болдирев С. В., Стешенко Т. В. Пріоритетні напрями конституційної реформи в Україні в частині децентралізації / С. В. Болдирев, Т. В. Стешенко // Державне будівництво та місцеве самоврядування : зб.

наук. пр. / Нац. акад. прав. наук України, НДІ держ. буд-ва та місц. самоврядування . - Харків : Право, 2017. - Вип. 33. - С. 60-72.

6. Величко В.О. Децентралізація влади: міжнародний досвід / В. О. Величко // Державне будівництво та місцеве самоврядування : зб. наук. пр. / Нац. акад. прав. наук України, НДІ держ. буд. та місц. самоврядування. - Харків : Право, 2014. – Вип. 28. – С. 12-22.

7. Державне будівництво і місцеве самоврядування : посіб. для підгот. До іспиту/ С. Г. Серьогіна , О. Ю. Лялюк, І. І. Бодрова та ін. Харків : Право, 2020. 212 с.

8. Державне будівництво і місцеве самоврядування в Україні : підручник / І. І. Бодрова, С. В. Болдирєв, В. О. Величко та ін. ; за ред. С. Г. Серьогіної ; 4-те вид., переробл. та допов. Харків : Право, 2018. 392 с.

9. Добровільне об'єднання територіальних громад в Україні / С. Г. Серьогіна, І. І. Бодрова, Любченко П. М., Болдирєв С. В., Лялюк О. Ю., Баранова Л. М., Печений О. П. Х.: ПромАрт. 2017. Вип. 21. 216 с.

10. Конституція України. Науково-практичний коментар / редкол.: В.Я. Тацій (голова редкол.), О.В. Петришин (відп. секретар), Ю.Г. Барабаш та ін.; Нац. акад. прав. наук України. – 2-ге вид., переробл. і допов.– Х.: «Право», 2011. – 1128 с.

11. Любченко П. М. Муніципальне право України: підруч. / П. М. Любченко. – Х. : Право, 2019. – 512 с.

12. Любченко П. М. Компетенція суб'єктів місцевого самоврядування : монографія / П. М. Любченко. – Х. : Модель всесвіту, 2001. – 224 с.

13. Муртіщева А. О. Реформа місцевого самоврядування в Україні: досягнення та перспективи. Державне будівництво та місцеве самоврядування: збірник наукових праць. – 2018. – Вип. 35. – С. 264-273.

14. Петришина М. О. Нормотворча діяльність в органах місцевого самоврядування в Україні : моногр. / М. О. Петришина. – Х. : Право, 2011. – 232с.

15. Проблеми правового регулювання територіальної організації влади в Україні: монографія / П.М. Любченко, С.Г. Серьогіна, І.І. Бодрова, О.Ю. Лялюк, К.О. Закоморна та ін.; за заг. ред. проф. П.М. Любченка. Харків, 2018. – 442 с. URL: <https://dbms.institute/монографії/проблеми-правового-регулювання-тери>
16. Проблеми функціонування місцевих рад та їх виконавчих органів: моногр. / за ред. Ю. М.Годики. Х.: Право, 2009. 540 с.
17. Серьогін В. О., Серьогіна С. Г. Децентралізація і місцеве самоврядування у контексті зміцнення народовладдя в Україні / В. О. Серьогін, С. Г. Серьогіна // Право України. – 2019. – № 10. – С. 158-174.
18. Соляник К. Є. Виконавчі органи місцевих рад в Україні: правовий статус і організація роботи : монографія. Х. : Крок, 2004. 255 с.
19. Соляник К. Є. Реформа місцевого самоврядування в Україні: концептуальні проблеми конституційно-правового забезпечення та перспективи розвитку / К. Є. Соляник // Право України. – 2018. – № 5. – С. 207-223.
20. Фролов О. О. Принцип державної підтримки та гарантії місцевого самоврядування в Україні: конституційно-правове регулювання і практика реалізації: монографія. Харків : Юрайт, 2014. 192 с.
21. Чиркін А. С. Конституційно-правове регулювання місцевого самоврядування в Польщі, Угорщині, Чехії : монографія / А.С. Чиркін. – Х.: Юрайт, 2019. – 220 с.
22. Шутова О. С. Ступінь децентралізації України. Можливі етапи / О. С. Шутова // Юридична осінь 2018 року : зб. тез доп. та наук. повідомл. учасників всеукр. наук. конф. молодих учених : 14 листоп. 2018 р. м. Харків / М-во освіти і науки України, Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, Рада молодих учених, Студент. наук. т-во. - Харків : НЮУ ім. Ярослава Мудрого, 2018. – С. 147-148.

Додаткова література

1. Ukrainian Legal Doctrine: in 5 vols / Ed. by V.Ia. Tatsyi, eng. edition ed. and transl. by W.E. Butler. Vol. 1: Fundamental Theoretical and Historical Jurisprudence / Ed. by O.V. Petryshyn. – London: Wildy, Simmonds and Hill Publishing, 2015. 976 p.
2. Wilcox D. The Guide to Effective Participation [Електронний ресурс] / David Wilcox. – Режим доступу : <http://www.partnerships.org.uk/guide/>
3. Баймуратов М. О. Регіональна політика держави: до питання онтології та аксіології визначення і розуміння / М. О. Баймуратов, І. В. Балабанова // Право України. - 2014. - N 9. - С. 74-87.
4. Баймуратов М.О. Григор'єв В.А. Муніципальна влада: актуальні проблеми становлення і розвитку в Україні. – Одеса: Юридична література, 2003.
5. Бальцій Ю. Правовий статус міського голови в Україні / Одеська національна юридична академія. – О.: Фенікс, 2007. – 176 с.
6. Батанов О.В., Кампо В.М. Муніципальне право зарубіжних країн: Навч. посіб.: У 2 ч./ [За заг. ред. проф. П.Ф. Мартиненка]. – К.: Знання України, 2006. – Ч. 1 – 148 с.
7. Безверхнюк Т. М. Європейські стандарти врядування на регіональному рівні: монографія / Безверхнюк Т. М., Саханенко С. Є., Топалова Е. Х.; за заг. ред. Т. М. Безверхнюк. – Од. : ОРІДУ НАДУ, 2008. – 328 с.
8. Бодрова І. І. Проблеми правового регулювання державного нагляду за додержанням органами місцевого самоврядування Конституції та законів в Україні / І. І. Бодрова // Державне будівництво та місцеве самоврядування : зб. наук. пр. / Нац. акад. прав. наук України, НДІ держ. буд-ва та місц. самоврядування . - Харків : Право, 2019. - Вип. 37. - С. 37-55.
9. Бодрова І.І. Європейський досвід удосконалення адміністративно-територіального устрою / І.І. Бодрова // Право України. –

2013. - №6. – С.251-261

10. Бодрова І.І., Любченко П.М. Європейський досвід удосконалення місцевого самоврядування / Нац. акад. прав. наук України, Наук.-дослід. ін-т держ. буд. та місц. самоврядування ; редкол. Ю. П. Битяк [та ін.] . – Х. : Оберіг, 2012. – 64 с.

11. Болдирев С. В., Стешенко Т. В. Еволюція територіальної організації влади в країнах Східної Європи (Польща, Чехія, Болгарія, Угорщина, Словенія) / Т. В. Стешенко, С. В. Болдирев // Державне будівництво та місцеве самоврядування : зб. наук. пр. / Нац. акад. прав. наук України, НДІ держ. буд-ва та місц. самоврядування . - Харків : Право, 2016. – Вип. 32. – С. 48-60.

12. Величко В. О. Державний контроль та нагляд за додержанням законності в діяльності органів та посадових осіб місцевого самоврядування / В. О. Величко // Державне будівництво та місцеве самоврядування : зб. наук. пр. / Нац. акад. прав. наук України, НДІ держ. буд-ва та місц. самоврядування . – Харків : Право, 2016. – Вип. 32. – С. 95-114.

13. Закоморна К. О. До питання про визначення терміну "регіоналізація" в сучасній вітчизняній і зарубіжній доктрині / К. О. Закоморна // Державне будівництво та місцеве самоврядування : зб. наук. пр. / Нац. акад. прав. наук України, НДІ держ. буд-ва та місц. самоврядування. – Харків : Право, 2019. – Вип. 38. – С. 49-61.

14. Інституційно-функціональна організація місцевої влади в Україні: сучасний стан і перспективи розвитку : аналіт. огляд / Ю. П. Битяк [та ін.] ; НДІ держ. буд-ва та місцев. самоврядування. – Київ : Студія Колаж, 2009. – 223 с.

15. Камінська Н.В. Європейська система місцевого і регіонального самоврядування та Україна: монографія. – Київ, 2012. – 413 с.

16. Конституційно-правові засади становлення української державності : монограф. / В. Я. Тацій, Ю. М. Тодика, О. Г. Данильян та ін.; за ред. акад. НАН України В. Я. Тація, акад. АПрН України Ю. М. Тодики. - Х.:

Право, 2003. - 328 с.

17. Лазор О.Д. Шелепницька І.П. Публічна самоврядна влада в республіці Італія та України: особливості організації та функціонування: Монографія. – К.: Дакор, 2008. – 172 с.

18. Любченко П. М. Конституційно-правові основи розвитку місцевого самоврядування як інституту громадянського суспільства : моногр. / П. М. Любченко. – Х. : Одіссей, 2006. –352с.

19. Лялюк О. Ю. Загальна характеристика муніципально-правової відповідальності за законодавством України / О. Ю. Лялюк // Проблеми законності. Вип. 109. - Х. : Нац. юрид. акад. України ім. Я. Мудрого / відп. ред. В. Я. Тацій ; редкол. А. П. Гетьман [та ін.] , 2010. – С. 76-83 .

20. Лялюк О. Ю. Основи організації і діяльності місцевих рад в Україні : моногр. Х. : Право, 2008. 287 с.

21. Місцеве самоврядування в Україні в умовах становлення правової держави: Моногр. / За ред. Ю.М.Годики, В.А. Шумілкіна. – Х.: Одіссей, 2004.

22. Молчанова Ю. Ю. Муніципальне регулювання здійснення членами територіальної громади права на участь у місцевому самоврядуванні : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.02 - Конституційне право; муніципальне право / Ю. Ю Молчанова ; наук. кер. К. Є. Солянник ; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. – Харків : б. в., 2019. – 236 с.

23. Муніципальне право України: Підручник / В.Ф. Погорілко, О.Ф. Фрицький, М.О. Баймуратов та ін. – К.: Юрінком Інтер, 2001. – 352 с.

24. Муніципальне право України: Підручник / За ред. М.О. Баймуратова. – 2-ге вид., доп. – К.: Правова єдність, 2009. – 720 с.

25. Муртіщева А. О. Реформування базового рівня адміністративно-територіального устрою в Україні: сучасний стан та перспективи. Юридична осінь 2020 року: зб. тез доповідей та наук. повідомл. учасників міжнар. наук.-практ. конф. молодих учених (Харків, 23 листоп. 2020 р.). Харків, 2020. С. 9-12.

26. Новик В. П. Адміністративно-територіальний устрій: організаційно-правовий аспект : автореф. – К., 2008. – 17 с.

27. Петришин О. О. Правові засади місцевого самоврядування в зарубіжних країнах та Україні: теоретико-правовий та порівняльний аналіз: монографія / О. О. Петришин // НАПрНУ, НДІ держ. буд-ва та місц. самовряд. – Х.: Право, 2014. – 189 с.

28. Петришина М. О. Теоретико-правові проблеми забезпечення надання публічних послуг суб'єктам господарювання органами місцевого самоврядування / М. О. Петришина // Право та інновації. – 2020. – N 2. – С. 93-98.

29. Правові засади оптимізації адміністративно-територіального устрою України : монографія / І. О. Кресіна [та ін.] ; ред. І. О. Кресіна ; НАН України, Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України. - К. : Логос, 2013. – 296 с.

30. Проблеми сучасної муніципалістики : навч. посіб. / За заг. ред. О. В. Батанова. – К. : Академія муніципального управління, 2012. – 292 с.

31. Серегин В. А. Киберпространство, прайвеси и локальная демократия / В. А. Серегин // Правові засади місцевого самоврядування в Україні: проблеми теорії та практики : Матеріали наук.-практ. семінару, 20 лист. 2012 р. : До 15-річчя прийняття Закону України "Про місц. самовряд. в Україні" та ратифікац. Європ. хартії місц. самовряд. Д / Харків. нац. ун-т внутр. справ. – Х. : ХНУВС, 2012. – С. 12-15 .

32. Серьогіна С. Г. Зарубіжний досвід муніципальних реформ: структурно-функціональний аспект / С. Г. Серьогіна // Публічна влада в Україні та конституційно-правовий механізм її реалізації : матеріали наук.-практ. конф., м. Харків, 28 верес. 2011 р. / Нац. акад. правов. наук України, Нац. ун-т "Юрид. акад. України ім. Я. Мудрого", НДІ держ. буд-ва та місц. самоврядування НАПрН України. - Харків : Нац. ун-т "Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого", 2011. – С. 24-27.

33. Серьогіна С. Г. Муніципальна реформа в Україні та країнах ЄС:

основні напрямки та проблеми здійснення / С. Г. Серьогіна // Проблеми реформування місцевого самоврядування України в контексті наближення до європейських стандартів : матеріали міжнар. наук.-практ. конф., м. Харків, 28 жовт. 2009 р. – Х. : НДІ держ. буд-ва та місцевого самоврядування АПрН України / редкол. Ю. П. Битяк [та ін.], 2009. – С. 7-11.

34. Серьогіна С. Г. Муніципальна реформа як чинник удосконалення функціонування системи місцевого самоврядування в Україні / С. Г. Серьогіна // Державне будівництво та місцеве самоврядування. – 2013. – Вип. 26. – С. 3-15.

35. Серьогіна С. Г. Напрями вдосконалення конституційного регулювання системно-структурної організації місцевого самоврядування в Україні: доповідь Комісії Конституційної Асамблеї з питань адміністративно-територіального устрою і місцевого самоврядування / С. Серьогіна // Вісник конституційної асамблеї. – 2013. – № 1. – С. 312-324

36. Серьогіна С. Г. Удосконалення місцевого самоврядування в Україні в умовах демократизації та консолідації суспільства / С. Г. Серьогіна // Право України. – 2014. – № 4. – С. 107-115.

37. Серьогіна С. Г. Форма правління: питання конституційно-правової теорії та практики: монографія. Харків : Право, 2011. 768 с.

38. Соляник К. Є. Конституційне забезпечення муніципальної реформи в Україні / К. Є. Соляник // Юридична осінь 2017 року : зб. тез доп. та наук. повідомл. учасників всеукр. наук. конф. молодих учених : 15 листоп. 2017 р. м. Харків / М-во освіти і науки України, Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, Рада молодих учених, Студент. наук. т-во. - Харків : НЮУ ім. Ярослава Мудрого, 2017. – С. 3-5.

39. Фролов О. О. Конституційно-правове регулювання державної підтримки місцевого самоврядування: український і зарубіжний досвід: [наук. доп.] / О. О. Фролов ; Нац. акад. прав. наук України, НДІ держ. буд-ва та місц. самоврядування. - Харків : Юрайт, 2013. - 88 с.

40. Фролов О. О. Роль державних органів у забезпеченні

ефективного функціонування місцевого самоврядування в Україні: реалії та перспективи розвитку / О. О. Фролов // Право України. – 2011. – № 6. – С. 226-232.

41. Чапала Г. В. Місцеве самоврядування в системі публічної влади: теоретико-правовий аналіз: монографія / Г. В. Чапала; Академія правових наук України, НДІ держ. будівництва та місцевого самоврядування. – Х. : Право, 2006. – 219 с.

42. Чиркін А. С. Актуальні питання удосконалення місцевого самоврядування в Україні: приклад країн Вишеградської групи / А. С. Чиркін // Парадигми конституційного права: історія та сучасність. XII Тодиківські читання : зб. тез наук. доп. і повідомл. Міжнар. наук. конф. (1-2 листоп. 2019 р.) / Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. – Харків : Права людини, 2019. – С. 235-236 .

43. Чиркін А. С. Організація місцевого самоврядування Чехії в світлі положень Європейської хартії місцевого самоврядування / А. С. Чиркін // Право та інновації. – 2015. – № 3. – С. 154-161.

44. Чиркін А. С. Характеристика місцевого самоврядування Словаччини в контексті відповідності стандартам Європейської Хартії місцевого самоврядування / А. С. Чиркін // Державне будівництво та місцеве самоврядування : зб. наук. пр. / Нац. акад. прав. наук України, НДІ держ. буд-ва та місц. самоврядування . – Харків : Право, 2019. – Вип. 38. – С. 89-102.

45. Яковюк І. В., Битяк Ю. П., Сало В. І. Загальноєвропейський і національний досвід формування регіональної політики : уроки для України : монографія. Харків, 2014. 114 с.

Інтернет-ресурси

1. <http://portal.rada.gov.ua> – Офіційний веб-сайт Верховної Ради України.
2. <http://ccu.gov.ua> – Офіційний веб-сайт Конституційного Суду України.

3. <http://www.auc.org.ua/> – Офіційний сайт Асоціації міст України
4. <http://uaror.org.ua> – Українська асоціація районних та обласних рад
5. <http://vassr.org/index.php/ua/> – Всеукраїнська асоціація сільських та селищних рад
6. <http://europa.eu.int/eur-lex> – База даних законодавства ЄС
7. http://www.coe.int/t/Congress/default_en.asp – Офіційний сайт Конгресу місцевих та регіональних влад Європи
8. <http://www.court.gov.ua> – Судова влада України
9. <http://www.echr.coe.int/Pages/home.aspx?p=home> – Сайт Європейського Суду з прав людини
10. <http://www.nbu.gov.ua> – Національна бібліотека імені В.І. Вернадського.

СЕНМК

http://library.nlu.edu.ua/index.php?option=com_k2&view=itemlist&task=category&id=185:derzhavne-bud%D1%96vnicztvo-ta-m%D1%96sचेve-samovryaduvannya&Itemid=151

Карта предметних компетентностей з навчальної дисципліни

Шифр та назва компетентностей за спеціальністю і/або спеціалізацією	Шифр та назва компетентностей з навчальної дисципліни
ЗК – загальні (універсальні) компетентності.	ПК – предметні компетентності з навчальної дисципліни
ЗК 1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.	<p>ПК1 Знання та розуміння поняття муніципального права та місцевого самоврядування, методології дослідження муніципально-правових процесів.</p> <p>ПК2 Уміння орієнтуватися у правовому регулюванні та основних тенденціях розвитку місцевого самоврядування.</p> <p>ПК9 Здатність до аналізу особливостей, переваг та недоліків організаційно-правових моделей муніципального управління.</p> <p>ПК15 Навички аналізу функціонально-компетенційної специфіки діяльності органів місцевого самоврядування.</p> <p>ПК16 Навички аналізу і коментування нормативно-правових актів, які регулюють питання здійснення органами місцевого самоврядування власних, виключних і делегованих повноважень.</p>
ЗК 2. Здатність проводити дослідження на відповідному рівні.	ПК22 Навички презентації результатів самостійних досліджень проблемних аспектів розвитку муніципального права та місцевого самоврядування.
ЗК 3. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.	<p>ПК10 Здатність самостійно орієнтуватися в системі локальних правових актів та порядку локальної нормотворчості.</p> <p>ПК16 Навички аналізу і коментування нормативно-правових актів, які регулюють питання здійснення органами місцевого самоврядування власних, виключних і делегованих повноважень.</p>

<p>ЗК 4. Здатність до адаптації та дії в новій ситуації.</p>	<p>ПК8 Уміння орієнтуватися у системно-структурній організації місцевого самоврядування в Україні. ПК12 Уміння набувати та реалізовувати статус муніципального службовця. ПК19 Уміння орієнтуватися в правовому забезпеченні та організації фінансового контролю у сфері місцевого самоврядування. ПК23 Уміння використовувати та поглиблювати отримані знання щодо організації муніципальної влади та користуватися організаційно-управлінським інструментарієм, застосовуючи отримані знання в процесі практичної діяльності.</p>
<p>ЗК 6. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).</p>	<p>ПК4 Здатність характеризувати міжнародно-правове регулювання місцевого самоврядування та аналізувати проблемні аспекти імплементації міжнародних стандартів у даній сфері. ПК21 Здатність прогнозувати напрямки розвитку самоврядних інституцій в Україні.</p>
<p>ЗК 7. Здатність приймати обґрунтовані рішення.</p>	<p>ПК12 Уміння набувати та реалізовувати статус муніципального службовця. ПК14 Уміння застосовувати механізм муніципально-правової відповідальності органів та посадових осіб місцевого самоврядування. ПК21 Здатність прогнозувати напрямки розвитку самоврядних інституцій в Україні.</p>
<p>ЗК 8. Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності).</p>	<p>ПК12 Уміння набувати та реалізовувати статус муніципального службовця.</p>
<p>ЗК 9. Здатність працювати в міжнародному контексті.</p>	<p>ПК3 Здатність визначати та характеризувати види муніципальних систем. ПК4 Здатність характеризувати</p>

	<p>міжнародно-правове регулювання місцевого самоврядування та аналізувати проблемні аспекти імплементації міжнародних стандартів у даній сфері.</p> <p>ПК16 Навички аналізу і коментування нормативно-правових актів, які регулюють питання здійснення органами місцевого самоврядування власних, виключних і делегованих повноважень.</p>
ЗК 10. Здатність розробляти проекти та управляти ними.	<p>ПК7 Уміння застосовувати колективні та індивідуальні форми участі членів територіальної громади у вирішенні питань місцевого значення.</p> <p>ПК11. Уміння здійснювати підготовку та правову експертизу проектів рішень місцевої ради та її виконавчого комітету, розпоряджень місцевих голів.</p>
ЗК 1.1. Здатність вирішувати проблеми інноваційного характеру.	<p>ПК11. Уміння здійснювати підготовку та правову експертизу проектів рішень місцевої ради та її виконавчого комітету, розпоряджень місцевих голів.</p> <p>ПК21 Здатність прогнозувати напрямки розвитку самоврядних інституцій в Україні.</p>
ЗК 1.2. Здатність оцінювати та підтримувати якість результату професійної і соціальної діяльності.	<p>ПК13 Здатність визначати особливості відповідальності органів та посадових осіб місцевого самоврядування перед населенням, державою, фізичними та юридичними особами.</p> <p>ПК16 Навички аналізу і коментування нормативно-правових актів, які регулюють питання здійснення органами місцевого самоврядування власних, виключних і делегованих повноважень.</p>
ЗК 1.3. Здатність формулювати особисту думку та доказово її представляти.	<p>ПК23 Уміння використовувати та поглиблювати отримані знання щодо організації муніципальної влади та користуватися організаційно-управлінським інструментарієм,</p>

	застосовуючи отримані знання в процесі практичної діяльності.
ЗК 1.5. Здатність до лідерства, відповідальності, ухвалення неупереджених і вмотивованих рішень.	ПК17 Здатність визначати функціонально-компетенційну роль органів та посадових осіб місцевого самоврядування у формуванні та управлінні комунальною власністю. ПК18 Здатність характеризувати місцевий бюджетний процес, правові основи участі органів місцевого самоврядування в кредитно-фінансових відносинах. ПК20 Здатність визначати функціонально-компетенційну роль органів та посадових осіб місцевого самоврядування у забезпеченні законності, правопорядку, охороні прав, свобод і законних інтересів громадян.
ЗК 1.6. Здатність до безпосередньої самоосвіти та самовдосконалення.	ПК22 Навички презентації результатів самостійних досліджень проблемних аспектів розвитку муніципального права та місцевого самоврядування. ПК23 Уміння використовувати та поглиблювати отримані знання щодо організації муніципальної влади та користуватися організаційно-управлінським інструментарієм, застосовуючи отримані знання в процесі практичної діяльності.
СК – фахові компетентності за спеціальністю	
СК1. Здатність застосовувати принципи верховенства права для розв'язання складних задач і проблем, у тому числі, у ситуаціях правової невизначеності.	ПК2 Уміння орієнтуватися у правовому регулюванні та основних тенденціях розвитку місцевого самоврядування.
СК2. Здатність аналізувати та оцінювати вплив правової системи Європейського Союзу на правову систему України.	ПК4 Здатність характеризувати міжнародно-правове регулювання місцевого самоврядування та аналізувати проблемні аспекти імплементації міжнародних стандартів у даній сфері.
СК3. Здатність аналізувати та оцінювати вплив Конвенції про	ПК4 Здатність характеризувати міжнародно-правове регулювання

захист прав людини та основоположних свобод, а також практики Європейського суду з прав людини на розвиток правової системи та правозастосування в Україні.	місцевого самоврядування та аналізувати проблемні аспекти імплементації міжнародних стандартів у даній сфері.
СК4. Здатність оцінювати взаємодію міжнародного права та міжнародних правових систем з правовою системою України.	ПК4 Здатність характеризувати міжнародно-правове регулювання місцевого самоврядування та аналізувати проблемні аспекти імплементації міжнародних стандартів у даній сфері.
СК5. Здатність використовувати сучасні правові доктрини та принципи у правотворчості та в процесі застосування інститутів публічного і приватного права, а також кримінальної юстиції.	<p>ПК1 Знання та розуміння поняття муніципального права та місцевого самоврядування, методології дослідження муніципально-правових процесів.</p> <p>ПК2 Уміння орієнтуватися у правовому регулюванні та основних тенденціях розвитку місцевого самоврядування.</p> <p>ПК5 Здатність характеризувати природу муніципально-правових відносин, специфіку їх суб'єктів, об'єктів.</p> <p>ПК6 Здатність визначати муніципально-правовий статус особи, порядок його реалізації.</p>
СК6. Здатність обґрунтовувати та мотивувати правові рішення, давати розгорнуту юридичну аргументацію.	<p>ПК11. Уміння здійснювати підготовку та правову експертизу проектів рішень місцевої ради та її виконавчого комітету, розпоряджень місцевих голів.</p> <p>ПК14 Уміння застосовувати механізм муніципально-правової відповідальності органів та посадових осіб місцевого самоврядування.</p> <p>ПК16 Навички аналізу і коментування нормативно-правових актів, які регулюють питання здійснення органами місцевого самоврядування власних, виключних і делегованих повноважень.</p>
СК9. Здатність застосовувати міждисциплінарний під	ПК2 Уміння орієнтуватися у правовому регулюванні та основних

	тенденціях розвитку місцевого самоврядування. ПК5 Здатність характеризувати природу муніципально-правових відносин, специфіку їх суб'єктів, об'єктів.
СК10. Здатність ухвалювати рішення у ситуаціях, що вимагають системного, логічного та функціонального тлумачення норм права, а також розуміння особливостей практики їх застосування.	ПК23 Уміння використовувати та поглиблювати отримані знання щодо організації муніципальної влади та користуватися організаційно-управлінським інструментарієм, застосовуючи отримані знання в процесі практичної діяльності.
СК11. Здатність критично оцінювати ефективність представництва і захисту прав, свобод та інтересів клієнтів.	ПК6 Здатність визначати муніципально-правовий статус особи, порядок його реалізації.
СК12. Здатність розвивати та утверджувати етичні стандарти правничої діяльності, стандарти професійної незалежності та відповідальності правника.	ПК13 Здатність визначати особливості відповідальності органів та посадових осіб місцевого самоврядування перед населенням, державою, фізичними та юридичними особами. ПК14 Уміння застосовувати механізм муніципально-правової відповідальності органів та посадових осіб місцевого самоврядування.
СК13. Здатність доносити до фахівців і нефахівців у сфері права інформацію, ідеї, зміст проблем та характер оптимальних рішень з належною аргументацією.	ПК22 Навички презентації результатів самостійних досліджень проблемних аспектів розвитку муніципального права та місцевого самоврядування.
СК14. Здатність самостійно готувати проекти нормативно-правових актів, обґрунтовувати суспільну обумовленість їх прийняття, прогнозувати результати їх впливу на відповідні суспільні відносини.	ПК11. Уміння здійснювати підготовку та правову експертизу проектів рішень місцевої ради та її виконавчого комітету, розпоряджень місцевих голів.
СК15. Здатність самостійно готувати проекти актів правозастосування, враховуючи вимоги щодо їх законності, обґрунтованості та вмотивованості.	ПК11. Уміння здійснювати підготовку та правову експертизу проектів рішень місцевої ради та її виконавчого комітету, розпоряджень місцевих голів.

<p>СК1.1. Здатність аналізувати механізми оцінки ефективності юридичної практики за напрямками (галузями) юридичної діяльності.</p>	<p>ПК17 Здатність визначати функціонально-компетенційну роль органів та посадових осіб місцевого самоврядування у формуванні та управлінні комунальною власністю.</p> <p>ПК18 Здатність характеризувати місцевий бюджетний процес, правові основи участі органів місцевого самоврядування в кредитно-фінансових відносинах.</p> <p>ПК19 Уміння орієнтуватися в правовому забезпеченні та організації фінансового контролю у сфері місцевого самоврядування.</p> <p>ПК20 Здатність визначати функціонально-компетенційну роль органів та посадових осіб місцевого самоврядування у забезпеченні законності, правопорядку, охороні прав, свобод і законних інтересів громадян.</p>
<p>СК1.2. Здатність демонструвати знання й розуміння правових систем в умовах глобалізації.</p>	<p>ПК3 Здатність визначати та характеризувати види муніципальних систем.</p> <p>ПК9 Здатність до аналізу особливостей, переваг та недоліків організаційно-правових моделей муніципального управління.</p>
<p>СК1.3. Здатність розрізняти принципи інститутів публічного і приватного права в юридичній діяльності.</p>	<p>ПК1 Знання та розуміння поняття муніципального права та місцевого самоврядування, методології дослідження муніципально-правових процесів.</p> <p>ПК2 Уміння орієнтуватися у правовому регулюванні та основних тенденціях розвитку місцевого самоврядування.</p>
<p>СК1.4. Здатність застосовувати наукові принципи юридичного менеджменту та прийняття управлінських рішень у сфері юридичної діяльності.</p>	<p>ПК12 Уміння набувати та реалізовувати статус муніципального службовця.</p> <p>ПК23 Уміння використовувати та поглиблювати отримані знання щодо організації муніципальної влади та користуватися організаційно-управлінським інструментарієм,</p>

	застосовуючи отримані знання в процесі практичної діяльності.
СК1.5. Здатність вирішувати колізійні проблеми правового регулювання суспільних відносин.	ПК23 Уміння використовувати та поглиблювати отримані знання щодо організації муніципальної влади та користуватися організаційно-управлінським інструментарієм, застосовуючи отримані знання в процесі практичної діяльності.
СК1.6. Здатність демонструвати знання юридичної техніки та її прикладних аспектів (правотворчості, законодавчої техніки, техніки створення корпоративних актів, юридичних документів, систематизації юридичних актів, юридичного письма та юридичної термінології тощо).	ПК10 Здатність самостійно орієнтуватися в системі локальних правових актів та порядку локальної нормотворчості. ПК11. Уміння здійснювати підготовку та правову експертизу проектів рішень місцевої ради та її виконавчого комітету, розпоряджень місцевих голів.

Додаток 2

Карта результатів навчання здобувача вищої освіти, сформульованих у термінах компетентностей

Шифр та назва РН за спеціальністю і / або спеціалізацією	Модуль НД	Шифр та назва РН з навчальної дисципліни
ПРН – результати навчання за спеціальністю /спеціалізацією		Результати навчання з навчальної дисципліни
ПРН 1. Оцінювати природу та характер суспільних процесів і явищ, і виявляти розуміння меж та механізмів їх правового регулювання.	№ 1	РН НД 1.1. Знати поняття, предмет, метод правового регулювання муніципального права, а також теоретичні та методологічні основи місцевого самоврядування. РН НД 1.4. Знати основні напрями реформи децентралізації влади, удосконалення місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні.
ПРН 3. Проводити збір, інтегрований аналіз та узагальнення матеріалів з	№ 1	РН НД 1.3. Аналізувати міжнародно-правові стандарти у сфері місцевого самоврядування та проблеми їх

різних джерел, включаючи наукову та професійну літературу, бази даних, цифрові, статистичні, тестові та інші, та перевіряти їх на достовірність, використовуючи сучасні методи дослідження.		імплементатії в Україні. РН НД 1.5. Знати основні нормативно-правові акти у галузі муніципального права.
ПРН 4. Здійснювати презентацію свого дослідження з правової теми, застосовуючи першоджерела та прийоми правової інтерпретації складних комплексних проблем, що постають з цього дослідження, аргументувати висновки.	№ 1	РН НД 1.2. Демонструвати знання муніципальних систем та розуміння особливостей функціонування органів місцевого самоврядування в зарубіжних країнах.
ПРН 8. Оцінювати достовірність інформації та надійність джерел, ефективно опрацьовувати та використовувати інформацію для проведення наукових досліджень та практичної діяльності.	№ 1	РН НД 1.5. Знати основні нормативно-правові акти у галузі муніципального права.
ПРН 10. Аналізувати взаємодію міжнародного права та міжнародно-правових систем з правовою системою України на основі усвідомлення основних сучасних правових доктрин, цінностей та принципів функціонування права.	№ 1	РН НД 1.2. Демонструвати знання муніципальних систем та розуміння особливостей функціонування органів місцевого самоврядування в зарубіжних країнах. РН НД 1.3. Аналізувати міжнародно-правові стандарти у сфері місцевого самоврядування та проблеми їх імплементатії в Україні.
ПРН 11. Використовувати передові знання і методики у процесі правотворення та правозастосування інститутів публічного та приватного права і кримінальної юстиції.	№ 1	РН НД 1.4. Знати основні напрями реформи децентралізації влади, удосконалення місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні.
ПРН 12. Проводити порівняльно-правовий	№ 1	РН НД 1.2. Демонструвати знання муніципальних систем та розуміння

аналіз окремих інститутів права різних правових систем, враховуючи взаємозв'язок правової системи України з правовими системами Ради Європи та Європейського Союзу.		особливостей функціонування органів місцевого самоврядування в зарубіжних країнах. РН НД 1.3. Аналізувати міжнародно-правові стандарти у сфері місцевого самоврядування та проблеми їх імплементації в Україні.
ПРН 13. Аналізувати та оцінювати практику застосування окремих правових інститутів.	№ 1	РН НД 1.3. Аналізувати міжнародно-правові стандарти у сфері місцевого самоврядування та проблеми їх імплементації в Україні.
ПРН 1.2. Демонструвати знання й розуміння проблематики глобалізації в контексті розвитку сучасних правових систем.	№ 1	РН НД 1.2. Демонструвати знання муніципальних систем та розуміння особливостей функціонування органів місцевого самоврядування в зарубіжних країнах.
ПРН 2. Співвідносити сучасну систему цивілізаційних цінностей з правовими цінностями, принципами та професійними етичними стандартами.	№ 2	РН НД 2.7. Демонструвати розуміння специфіки й знання механізму муніципально-правової відповідальності органів та посадових осіб місцевого самоврядування. РН НД 2.8. Знати організаційно-правові основи державного контролю та нагляду за додержанням законності в діяльності органів та посадових осіб місцевого самоврядування.
ПРН 3. Проводити збір, інтегрований аналіз та узагальнення матеріалів з різних джерел, включаючи наукову та професійну літературу, бази даних, цифрові, статистичні, тестові та інші, та перевіряти їх на достовірність, використовуючи сучасні методи дослідження.	№ 2	РН НД 2.3. Знати специфіку правового статусу та порядку функціонування представницьких та виконавчих органів місцевого самоврядування в Україні. РН НД 2.6. Знати напрями правової політики у сфері муніципальної служби. РН НД 2.9. Знати особливості правового статусу асоціацій органів місцевого самоврядування.
ПРН 4. Здійснювати презентацію свого дослідження з правової теми, застосовуючи	№ 2	РН НД 2.2. Демонструвати знання та розуміння прикладних аспектів партисипативної демократії на місцевому рівні.

першоджерела та прийоми правової інтерпретації складних комплексних проблем, що постають з цього дослідження, аргументувати висновки.		РН НД 2.5. Демонструвати знання та навички локальної нормо-проектувальної діяльності та правової експертизи проектів актів. РН НД 2.7. Демонструвати розуміння специфіки й знання механізму муніципально-правової відповідальності органів та посадових осіб місцевого самоврядування.
ПРН 7. Дискутувати зі складних правових проблем, пропонувати і обґрунтовувати варіанти їх розв'язання.	№ 2	РН НД 2.2. Демонструвати знання та розуміння прикладних аспектів партисипативної демократії на місцевому рівні. РН НД 2.4. Визначати критерії побудови оптимальної структури та ефективності діяльності органів місцевого самоврядування. РН НД 2.5. Демонструвати знання та навички локальної нормо-проектувальної діяльності та правової експертизи проектів актів.
ПРН 9. Генерувати нові ідеї та використовувати сучасні технології у наданні правничих послуг.	№ 2	РН НД 2.4. Визначати критерії побудови оптимальної структури та ефективності діяльності органів місцевого самоврядування.
ПРН 11. Використовувати передові знання і методики у процесі правотворення та правозастосування інститутів публічного та приватного права і кримінальної юстиції.	№ 2	РН НД 2.6. Знати напрями правової політики у сфері муніципальної служби.
ПРН 13. Аналізувати та оцінювати практику застосування окремих правових інститутів.	№ 2	РН НД 2.1. Знати особливості реалізації прав і свобод людини у місцевому самоврядуванні. РН НД 2.2. Демонструвати знання та розуміння прикладних аспектів партисипативної демократії на місцевому рівні. РН НД 2.8. Знати організаційно-правові основи державного контролю та нагляду за додержанням законності в діяльності органів та посадових осіб місцевого

		самоврядування.
ПРН 14. Обґрунтувати правову позицію на різних стадіях правозастосування.	№ 2	РН НД 2.5. Демонструвати знання та навички локальної нормо-проектувальної діяльності та правової експертизи проектів актів.
ПРН 16. Брати продуктивну участь у розробці проектів нормативно-правових актів, обґрунтувати суспільну обумовленість їх прийняття, прогнозувати результати їх впливу на відповідні суспільні відносини.	№ 2	РН НД 2.5. Демонструвати знання та навички локальної нормо-проектувальної діяльності та правової експертизи проектів актів.
ПРН 17. Інтегрувати необхідні знання та розв'язувати складні задачі правозастосування у різних сферах професійної діяльності.	№ 2	РН НД 2.5. Демонструвати знання та навички локальної нормо-проектувальної діяльності та правової експертизи проектів актів.
ПРН 1.1. Визначати індикатори якості й ефективності юридичної практики.	№ 2	РН НД 2.4. Визначати критерії побудови оптимальної структури та ефективності діяльності органів місцевого самоврядування.
ПРН 1.4. Характеризувати особливості інноваційної діяльності та інноваційного менеджменту у правовій сфері.	№ 2	РН НД 2.4. Визначати критерії побудови оптимальної структури та ефективності діяльності органів місцевого самоврядування.
ПРН 1.6. Демонструвати знання юридичної техніки та її прикладних аспектів в дискурсі правової епістемології та юридичної практики.	№ 2	РН НД 2.5. Демонструвати знання та навички локальної нормо-проектувальної діяльності та правової експертизи проектів актів.
ПРН 1. Оцінювати природу та характер суспільних процесів і явищ, і виявляти розуміння меж та механізмів їх правового регулювання.	№ 3	РН НД 3.3. Знати засади фінансового функціонування територіальних громад та створюваних ними органів.
ПРН 4. Здійснювати	№ 3	РН НД 3.4. Демонструвати знання та

<p>презентацію свого дослідження з правової теми, застосовуючи першоджерела та прийоми правової інтерпретації складних комплексних проблем, що постають з цього дослідження, аргументувати висновки.</p>		<p>уміння судового захисту прав та інтересів місцевого самоврядування.</p>
<p>ПРН 13. Аналізувати та оцінювати практику застосування окремих правових інститутів.</p>	<p>№ 3</p>	<p>РН НД 3.1. Знати види та особливості реалізації повноважень органів і посадових осіб місцевого самоврядування при вирішенні питань місцевого значення. РН НД 3.2. Розуміти механізм управління об'єктами комунальної власності на місцевому та регіональному рівні. РН НД 3.5. Знати організаційно-правовий механізм взаємовідносин органів та посадових осіб місцевого самоврядування з органами Національної поліції, прокуратури, Служби безпеки, судовими органами, органами юстиції. РН НД 3.6. Знати засади делегування повноважень у сфері місцевого самоврядування.</p>
<p>ПРН 14. Обґрунтовувати правову позицію на різних стадіях правозастосування.</p>	<p>№ 3</p>	<p>РН НД 3.4. Демонструвати знання та уміння судового захисту прав та інтересів місцевого самоврядування.</p>
<p>ПРН 15. Мати практичні навички розв'язання проблем, пов'язаних з реалізацією процесуальних функцій суб'єктів правозастосування.</p>	<p>№ 3</p>	<p>РН НД 3.4. Демонструвати знання та уміння судового захисту прав та інтересів місцевого самоврядування.</p>
<p>ПРН 17. Інтегрувати необхідні знання та розв'язувати складні задачі правозастосування у різних сферах професійної діяльності.</p>	<p>№ 3</p>	<p>РН НД 3.5. Знати організаційно-правовий механізм взаємовідносин органів та посадових осіб місцевого самоврядування з органами Національної поліції, прокуратури, Служби безпеки, судовими органами, органами юстиції.</p>
<p>ПРН 1.3. Аналізувати</p>	<p>№ 3</p>	<p>РН НД 3.2. Розуміти механізм</p>

<p>механізми публічно-правового і приватно-правового регулювання в юридичній практиці.</p>		<p>управління об'єктами комунальної власності на місцевому та регіональному рівні.</p>
<p>ПРН 1.5. Демонструвати знання та розуміння механізму подолання правових колізій в правозастосовній практиці.</p>	<p>№ 3</p>	<p>РН НД 3.1. Знати види та особливості реалізації повноважень органів і посадових осіб місцевого самоврядування при вирішенні питань місцевого значення. РН НД 3.6. Знати засади делегування повноважень у сфері місцевого самоврядування.</p>

